

קובץ

מים רבים

שאלות ותשובות

אגרות חיזוק

מב"ק מרן רבינו שליט"א

מקראלי

חנוכה

יצא לאור ע"י

מכון ספרי בית קראלי

בנשיאות כ"ק מרן רבינו עט"ר שליט"א

חנוכה תשפ"ו

בסיוע

לזכר עולם יהיה צדיק

מאור עינינו גאון עוזינו השרף האלוקי המנורה

הטהורה ציס"ע מופת הדור עמוד ההוראה

מרן רביה"ק יצחק צבי משה זיע"א

בעמח"ס 'שלחן משה' ויגד משה'

בן מו"ר הרה"צ אביגדור מזוס זיע"א

בעל "אור אביגדור"

עלה בסערה השמימה

ד' טבת תשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י

תלמידיו חסידי ומעריציו

בארה"ק ובחו"ל

שו"ת
"מים רבים"
חלק ג'
בעניני חנוכה

מפתח ענינים

תשובות בירורי הלכה ומנהג

סימן א

בענין: האם יש קיום מצווה
בהדלקת נר חנוכה במקום ציבורי

סימן ב

בענין: נתינת סופגניות לגוי

סימן ג

בענין: צילום תמונות נר חנוכה

סימן ד

בענין: סעודות בימי החנוכה

סימן ה

ברכה בהדלקת נר חנוכה בבית
הכנסת

סימן ו

בענין: הקשר של חנוכה לסוכות,
ובין פרי החג לאופן הדלקת הנרות

סימן ז

בענין: מדוע הרגיל בנר חנוכה זוכה
להתנאות בבניו דוקא

סימן ח

איגרת חיזוק לבני הישיבות לימי בין הזמנים

ונלווה להם אמרי קודש על ימי החנוכה

חנוכה זמן הגאולה

הנה כלל ישראל ובפרט תושבי ארץ ישראל זקוקים בימים אלו לישועה גדולה, להינצל מכל צרתם אשר לו צר, כאשר הישמעאלים קמו עלינו בשמחת תורה לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם.

והנה בכל החושך רואים אור גדול של ניסים ונפלאות, ובפרט כעת שאנו בחודש כסלו הוא חודש הניסים וכבר עומדים ערב זאת חנוכה הוא זמן החיתום כידוע, והוא עת רצון להבאת משיח צדקינו שיגאלנו מכל צרותינו.

וכפי שמובא בספ"ק מאור עינים בפרשתינו (מקץ) כדלהלן: רמז אברהם אבינו ע"ה על חנוכה באומרו (בראשית כב ה) שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה, הוא כ"ה בכסלו שהתפלל שינצחו את היוונים בימי מתתיהו. וכמו כן יוסף הצדיק חרד על הדבר ורמז בדברו עם בנימין אלוקים יחנך בני (בראשית מג, כט) יחנך לשון חנוכה, שיעשה השם ניסים ונפלאות בחנוכה, ובכל שנה ושנה יש מפלת הרשעים של אומות העולם שונאי הד"ת עד שיפלו ויתבטלו לגמרי ויבא משיח צדקינו ב"ב.

וזהו ערכתי נר למשיחי (תהילים קלב, יז) מן נר חנוכה הוא הערכה שיבא משיח צדקינו ויתבטלו כל הקליפות. וזהו עד שתכלה רגלי תרמודאי, הוא הקליפה כדכתיב (מלכים א, ט, יח) תרמוד בהרים. יה"ר שנזכה אכן כבר לגאולה האמיתית והשלימה, מתוך רחמים וחסדים מגולים במהרה בימינו אמן כי"ר.

(מרחן רבינו שליט"א – שפת הים)

סימן א

בענין: האם יש קיום מצווה בהדלקת נר חנוכה במקום ציבורי

הדלקה במניני חצרות, • האם רשאי המדליק לברך על ההדלקה

קידוש בבית הכנסת משום האורחין דאכלו ושתו בבי כנישתא". נימוק זה כבר הובא ב'ספר המכתם' (פסחים, אות קא).

טעם נוסף להדלקת נר חנוכה בבית הכנסת, ואף הוא מובא ב'בית יוסף' (בשם הכלבו), הוא "כדי לפרסם את הנס בפני כל העם ולסדר את הברכות לפניהם שיש בזה פרסום גדול להשם יתברך, קידוש שמו, כשמברכין במקהלות". טעם זה מבואר גם בדברי הריב"ש (סימן קיא) שהובאו ב'בית יוסף': "כיון שעתה שיד האומות תקפה עלינו ואין אנו יכולים לקיים המצוה כתיקונה [להניחה על פתח ביתו מבחוץ], ומדליק כל אחד בפתח ביתו מבפנים, ואין כאן פרסומי ניסא כי אם לבני ביתו בלבד, לזה הנהיגו להדליק בבית הכנסת לקיים פרסומי ניסא. טעם שלישי שהוזכר להדלקה זו הוא "זכר למקדש". טעם זה מוזכר גם הוא בדברי ה'כל בו', 'וה'בית יוסף' הביא את דברי תרומת הדשן (סימן קד) שכתב טעם זה בשם הסמ"ק: "שאנו מדליקים בבית הכנסת לצד דרום, זכר למנורה."

חשוב להזכיר את דברי הרמ"א, שפסק (שם) שגם מי שהדליק בבית הכנסת לא יצא בכך ידי חובתו, וחוזר ומדליק בביתו בברכה. הטעם הפשוט לכך הוא שמה

בס"ד, ד' חיי שרה כ"ד חשון תשפ"א [ארבעים יום קודם יומא דהילולא דאאמו"ר זצוק"ל]

לכבוד

ידי"נ מזכה הרבים הנודע לשו"ת

הרה"ג רבי **גמליאל הכהן רבינוביץ** שליט"א תלמיד חביב של אאמו"ר הגה"ק מקראלי זצוק"ל

מח"ס "גם אני אודך" ופרדס יוסף החדש

במענה לשאלתך, האם יש קיום מצווה בהדלקת נר חנוכה במניני חצרות, והאם רשאי המדליק לברך על ההדלקה?

התשובה אליה כרוכה בהבנת יסוד העניין של הדלקת הנרות בבית הכנסת והברכה שאנו מברכים עליה.

ב'שולחן ערוך' (או"ח, סימן תרעא, ס"ז) נפסק ש"מדליקין ומברכין בבית הכנסת משום פרסומי ניסא". המקור ההלכה הוא בדברי הטור, שמזכיר בדרך אגב, תוך דיון על מקום הנחת החנוכיה, ש"בבית הכנסת מניחה בדרום זכר למנורה שהייתה בדרום". ה'בית יוסף' מברר: "שתקנו כן, מפני האורחין שאין להם בית להדליק בו, וכמו שתקנו

שמברכים על הדלקת בית הכנסת, אך נראה וודאי ש"אין לך בו אלא חידושו", ולכן אין לברך על הדלקה של מקומות ציבוריים.

כך אמנם כתב בשו"ת 'מנחת יצחק' (ח"ו, סימן סה, אות ג) בחריפות: "הנה כמה דחקו רבותינו למצוא טעם על ברכה זו בביהכ"נ כמבואר בתשובת הריב"ש ובתשובת החכם צבי, ואיך יעלה על הדעת לחדש מעצמנו מה שלא שער אבותינו". וכן הורו פוסקים נוספים: שו"ת שבט הלוי ח"ד, סימן סה; שו"ת תשובות והנהגות ח"א, סימן שצח; ועוד.

בשו"ת 'תשובות והנהגות' הנ"ל הוסיף שאפילו אם נתקבצו כדי להתפלל, נראה שאין לברך, כי לא תקנו אלא בבית הכנסת.

אך בשו"ת 'אז נדברו' (ח"ה סימן לז; ח"ו סימן עה) כתב שמותר לברך על הדלקת נרות בכיכר העיר, משום שיעקר התקנה של נר חנוכה היא הדלקה בחוץ, ומשום פרסום הנס. אך כל זה הוא דווקא בכיכר העיר. ואילו במקומות ציבוריים אחרים כתב במקום אחר (חלק יא, סימן לב) ש"לא מלאני לבי לפסוק דבכל מקום שמתאספים שם שיש לברך, ולא פסקתי לברך אלא אם מתאספים ברחובה של עיר". עם זאת, קשה לומר שמי שבירך במקום ציבורי, תהא ברכתו לבטלה שכן לפי דברי ה"כל בו' שהביא ה'בית יוסף', עצם הברכה יש בה פרסום הנס, ומשמע שדי

שאדם מדליק בבית הכנסת אינו מקיים את חובת הדלקת נר חנוכה המוטלת על כל אדם, דהיינו חובת "נר איש וביתו". כך אמנם נקט הגר"א בטעם השני שהביא: "ועוד שהרי אמרו נר איש וביתו", וכן ביאר ב'משנה ברורה' (תרעא, ס"ק מה).

אולם, בנוגע לברכת 'שהחיינו' יש נידון בפוסקים אם מי שכבר בירך בהדלקה שבבית הכנסת רשאי לברך שוב בהדלקה שבביתו. למעשה כתב בזה ה'משנה ברורה' (שם) שיברך שהחיינו בביתו רק אם מדליק להוציא את אשתו ובני ביתו (ועי' בשו"ת זרע אמת, ח"א, סימן צו, בנוגע למי שבירך 'שהחיינו' בביתו ועתה מדליק בציבור). בספר 'שלמי תודה' (סימן כו) הוסיף לדון לעניין ברכת 'שעשה ניסים' - שלהלכה מברך שוב בביתו גם לאחר שבירך בבית הכנסת.

כעת נבוא לנדון של הדלקה במקומות שרבים מתקבצים בו כגון מקומות עבודה, במסיבות חנוכה, ואפילו בכיכר העיר. איך ינהג המדליק במקומות אלו.

בפשטות יש לומר שנהגו לברך על הדלקה בבית הכנסת, ו"הבו דלא לזיף עליה". כפי שנתבאר, חידוש הוא שנהגו לברך על הדלקה זו של בית הכנסת. ואמנם, בשו"ת מהר"מ שיק (יו"ד סי' שעד) כתב שה'חתם סופר' היה נמנע מלהדליק נר חנוכה בבית הכנסת, משום ספק בברכה. להלכה בוודאי

מניני תפילה קבועים וגם כשיש בהם קהל רב, אך עדיין מי שבירך יש לו על מי לסמוך.

ולעניינו, נראה שיש להדליק ולברך אלא בבתי כנסיות או במניני חצרות קבועים, שדינו כבית הכנסת כפי שנקבע בנוגע לברכת מעין שבע, שניתן לברך אלא במקום שמתפללים בו יותר משלושים יום ויש בו עשרה מתפללים בקביעות (כמובא בשו"ע הרב).

בברכת התורה

ידידך הדושה"ט

יוסף מזוס

באדמו"ר הגה"ק זצלה"ה

אבד"ק קראלי

בכך להפקיע את הברכה מגדר 'ברכה לבטלה'.

וצ"ב בזה, שבוודאי אינו יכול לברך סתם כדי לפרסם את הנס) ובשו"ת יביע אומר (ח"ז סימן נז, אות ו) לימד זכות על הנוהגים לברך, שציין לדברי ה'משנת יעקב' (הלכות חנוכה, עמוד רס) שכתב לברך, "כי פעמים רבות הפרסום במסיבות אלה גדול ביותר, אפילו מן הפרסום של בהכ"נ, מהקהל הרב הנוהר לשם". וסיים "ואחרי הודיע ה' אותנו וכו' נראה שהנוהגים לברך על הדלקת נרות חנוכה במסיבות כאלה, יש להם על מה שיסמוכו, כיון שיש בזה משום פרסומי ניסא. ומה טוב להתפלל שם תפילת ערבית בצבור מיד לאחר ההדלקה, וכפי שנוהגים בבתי הכנסת".

כן נוהגים לברך בהדלקת נר חנוכה בכותל המערבי

ולהלכה פוסקים אנו שלכתחילה אין לברך גם במקומות ציבוריים, שאין בהם

ימי החנוכה זה זמן של חינוך הבנים, צריכים לנצל ימים קדושים אלו, ולהשקיע בצאצאיו, את כל מה שלמדנו וראינו אצל רבותינו הק', ולהעביר להם את הגחלת, שישאר להם לדורי דורות.

(מחן רבינו שליט"א ב' שפת הים)

סימן ב

בענין: סופגניות בחשש בישול עכו"ם ונתינתם לגוי

האם יש לו דין שיירי מצוה • האם יכולים לתת אותו ליהודי חולה

ימים מספר לאחר מכן פנה אליו שר בממשל הבריטי שהתפעל מההקרה של היהודי, בכדי לעמוד על המשמר הכשרות, מחד והחלוקה הנדיבה מאידך, הזמנה לעשר אלף סופגניות.

א

אלא כעת נשאלת השאלה האם פעל נכון, בכך שהוא חילק מאכל יהודי לגויים, ואולי ביניהם היו גם יהודים, האם אין חשש שיכשלו.

טרם נשיב, נסביר תחילה שבישולי עכו"ם הוא מונח הלכתי, המכונה גם "בישול גויים", "בישול נכרי". מדובר בגזירת חכמים שנגזרה כחלק מהלכות הרחקה מגויים, לפיה אסור לאכול מאכלים שהוכנו על ידי גויים בדרך בישול, טיגון או צלייה. גם כשהגוי בישל מאכלים כשרים בכלים כשרים. לעומת זאת מותר לאכול מאכל כשר שהכנתו הייתה במליחה, עישון או כבישה על ידי גוי. פת שנאפתה על ידי גוי אינה כלולה בגזירה זו, אלא באיסור פת נכרי, שלה דינים שונים.

הטעם באיסור זה כדי למנוע קרבה יתרה לגוי העלולה להביא לנישואי תערובת. יש שכתבו כי האיסור נגזר כדי שיהודי לא יהיה רגיל לאכול אצל הגוי, וכך הוא עלול להגיע לידי אכילת דברים שאינם כשרים.

בס"ד, א ויגש ה' טבת תשפ"א [למחרת יומא דהילולא דאאמו"ר זצוק"ל]

לכבוד

ידי"נ מזכה הרבים הנודע לשו"ת הרה"ג רבי **גמליאל הכהן רבינוביץ** שליט"א תלמיד חביב של אאמו"ר הגה"ק מקראלי זצוק"ל מח"ס "גם אני אודך" ופרדס יוסף החדש

בנוגע למה ששאלת בקשר למה שסיפרנו על בעלי מאפייה בסטאמפורד היל, שגילו כי נגלה גדולה של סופגניות טוגנה בניגוד להלכה, לאחר שעובד גוי הדליק את השמן, ובכך נכנסו הסופגניות לכאורה לקטגוריית "בישולי עכו"ם".

והתקלה התבררה לבעלי המאפייה לאחר שכבר חולקו אלפי הסופגניות לחנויות. על מנת שלא להכשיל את הציבור בבישולי עכו"ם, לא חשב הבעלים פעמיים, ולא רצה להסתמך על היתרים, ויצא לאסוף את כל הסופגניות מהחנויות, עבר חנות אחר חנות, אסף את הסופגניות ורצה להשליכם לאשפה.

אלא שבעצת אחד מבעלי ארגוני החסד, לא זרקם לאשפה וחילקם לאלפי גוים בעשרות בתי חולים באנגליה, והדבר נתפרסם וגרם לקידוש השם בפרט בקרב הגויים.

ומבאר ע"פ הבית יוסף (או"ח סוף סי' קסז), שמביא מהכל בו (סי' כד) בשם ה"ר אשר, שנהגו כל ישראל שלא להאכיל בהמה, חיה ועוף, ולא גוי מחתיכה שנוגעת בה חתיכת 'המוציא' [פי' מאותה פרוסה שחתך כבר מן הלחם השלם, חותך אח"כ מן אותה פרוסה חתיכה קטנה להמוציא, לא יאכיל אותה הפרוסה לבהמה וכו' – ט"ז סק"ח], וכן כתב האבודרהם (עמ' שטז) בשם ספר המנהגות, ולא ראינו ולא שמענו מי שנזהר בכך ואין לדבר סמך כלל, ע"כ.

וכתב הט"ז (שם סק"ח) "ואני ראיתי בספר טעמי מצוות להרקנטי (עא, א) ב"מצה דמצוה", שמזהיר בה שלא להאכילה למי שאינו בן ברית ונותן טעם הגון לזה, וכן ראיתי רבים שנזהרים מזה בפסח, וממילא יש ליזהר גם בחתיכות המוציא בזה דחד טעמא הוא.

וזה מה שכתב רש"י "שיירי מצה ומרור" – שיש חיבוב מצוות במה שנשתייר מן מצה ומרור, ע"כ.

ויתכן לפי זה שגם בסופגניות יש להיזהר שלא ליתנה לגוי, בפרט שמעלתה גדולה מפת, בכך שהוא מאכל שאוכלים אותו רק לכבוד חנוכה, ואולי בגלל שלא ראוי לאכילת יהודי לאחר שיש בכך חשש בישולו עכו"ם, שאני וצ"ע.

ובמקרה שטיגן הגוי סופגניות, בזה יש לצרף גם דעת ר"ת שהובא בב"י (סימן שכט) שעיסה שביליתה עבה שטיגנוה חייבת בחלה, ולפ"ז אפשר לומר דכיון שלדעתם ז"ל ברכתם בורא המוציא וברכת המזון יש ליתן לסופגניות דין מאפה שהרי כלל גדול בידינו שדברי מאפה שעשויים מבלילה עבה שמברכים עליהם בורא מיני מזונות גם הם בכלל פת, אף שאין מברכים עליהם המוציא, הואיל ואילו קבע סעודתו עליהם היה מברך עליהם המוציא נחשבים ונכללים בענין פת של גוים, ואע"פ שמרן ז"ל פסק כדעת רבינו שמשון, מכל מקום כיון שלדעת הרב גנת ורדים הפרח שושן והפרישה גם לדעת ר"ש שמברכים עליהם מזונות, אם קבע סעודתו עליו מברך המוציא וברכת המזון וכ"ד המג"א והא"ר כמבואר בשו"ת יחו"ד ח"ה (סימן נג), א"כ הו"ל ס"ס להקל, שמא כדעת ר"ת שחייבת בחלה וממילא דינא כפת ואת"ל כדעת הר"ש ורוב הפוסקים שמא כדעת האומרים שאם קבע עליהם סעודה מברך המוציא וברכת המזון. וכן כתב בשו"ת יחוה דעת שיש ליתן לסופגניות דין מאפה.

ב

כעת נדון מה הדין בשיירי מצוה האם יש קדושה בהם,?

רש"י הק' מביא על הפסוק וַיֵּשָׂא הָעָם אֶת בָּצֵקוֹ טָרֶם יִחְמץ מִשְׁאָרֵתָם (שמות י"ב, ל"ד) "משארותם" – שיירי מצה ומרור, והקשה הט"ז ב"דברי דוד", מה מצוה יש בשיירי מצה ומרור אחר שכבר נעשית המצוה בזמנה?

ג

חמירא סכנתא מאיסורא

ובפרט שחמירא סכנתא מאיסורא כפי שמובא בכף החיים שם (ס"ק ק"מ) כתב: "ואני שמעתי מעשה נורא על זה כי בימי הרב משה חיים ז"ל, זקנו של מהרי"ח ז"ל, בעל המחבר בן יהוידע רב פעלים וכו', שזימן ישראל בפסח את עכו"ם אחד שהיה שכנו, והאכילו מצה על שולחנו, ואח"כ סיפר זה לפני הרב משה חיים ז"ל, ואמר לו שיזהר ממנו בזאת השנה כי אפשר שיזיקנו נזק גדול. ויהי היום והישראל יושב, ובא העכו"ם ההוא וחרבו שלופה בידו, ונעשה לו נס וברח מפניו, רחמנא ליצול". [ועי' בספר חסידים (אות תתפח) ובכף החיים שם ס"ק קמ"א, וש"ך יו"ד סי' ש"ו סק"ז לענין השלכה להדיא בשר קדוש לכלבים].

ד

ומה ששאלת האם יכולים ליתנו לחולה יהודי?

בשו"ת שרגא המאיר ח"ו סימן קנ"ה כתב מי שזקוק מחמת בריאותו לפת מסויימת וכגון חולה סכרת שאסור לו לאכול פת עם סוכר או מלח ופת זה מצוי

רק במאפיה של נכרים יש להקל לאכלה אם ידוע שאין בפת זה חששות אחרות של איסור משום שאצלו זה נחשב כאין מצוי לו פת ישראל שיש להקל באופן זה לאכול פת של מאפיה. וההיתר בזה דהואיל ופת זו נאפתה כדי למוכרה ולא לצורך ביתו של הגוי לכן אינו גורם כל כך להתקרבות, וכפי שנפסק בשו"ע (שם) ס"ב "יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחים פת מנחתום עובדי כוכבים במקום שאין שם נחתום ישראל מפני שעת הדחק.

אבל בבישול עכו"ם מחמירים בחולה שאין בו סכנה, והדין הוא שאסור לאכול בימות החול מאכלים שיש בהם איסור בישולי נכרי. ואף באופן שאין ישראל שיבשל עבורו, אסור לו לאכול מאכלים אלו, ודינו ככל מאכל שאסור מדרבנן שאסור לחולה שאין בו סכנה.

בברכת התורה
ידיך הדושה"ט

יוסף מוזס

באדמו"ר הגה"ק זצללה"ה
אבד"ק קראלי

הנה זה בא יום הישועות הגדול 'זאת חנוכה', אשר כידוע מספה"ק 'בית אהרן' ועוד צדיקים גודלו ותוקפו, שכמוהו כשמיני עצרת ומסוגל לפעול ישועות רבות ברוחניות ובגשמיות.

כמו כן, יום 'זאת חנוכה' הוא היום שבו נחתם באופן סופי גזר הדין שנגזר על האדם ביום הכיפורים, כך לפי צדיקי הדורות. זה המועד האחרון בהחלט להביא לשינוי בגזר הדין ולהאיר את המזל לשנה הקרובה.

נצלו זאת והרבו בעת הזאת בתפילה וצדקה ותזכו לישועה מיוחדת במינה בעת הרצון. זה הפתח לפתיחת המזל ולפעול ישועות גדולות, למעלה מדרך הטבע.

סימן ג

בענין: צילום תמונות נר חנוכה

קריאת הכהן גדול וכל אחד היה מראה לשני איזה ספר תורה יפה יש לו, כל בר דעת מבין שזה לא מאה אחוז לשם שמים, אבל יש כבוד שמים מיוחד בזה שאדם רואה לעצמו כבוד בזה שיש לו מצוה יפה, וז"ל רש"י שם להראות נוי של ספר תורה ותפארת בעליה שטרח להתנאות במצוה, זה הכבוד הנפלא שיש בעמ"י באתרוג יפה וכו', וכנראה זה היה ביו"כ כדי לעורר חביבות של הקב"ה לישראל ויזכו לכפרה שלמה, לשון הדרשה זה אלי ואנוהו אתנאה לפניו במצוות, אני נהיה יותר יפה ע"י המצוה.

על כן יהיה מותר לצלם נרות חנוכה ואין בזה איסור הנאה, כי ראיית דבר אינה נחשבת להנאה, וכמו שמבואר בגמרא שקול ומראה וריח אין בהם מעילה, כך הוא הדין לענייננו שאין זה נחשב לשימוש בנרות ומותר לצלמם.

והמקור לאיסור הוא מדין ביזוי מצוה (ושפך וכסה במה ששפך יכסה שבת דף כב.), ולהנות מתמונה של נרות זה הם לא ביזוי מצוה.

ולגבי למה שנתקשה לגבי הביזיון נראה לומר שהכוונה של מרן בעל שבט הלוי צ"ל, שביזיון הוא בדבר באם הוא נעמד בעת קיום המצוה ואמירת הברכות, באופן שנראה שעושה זאת בשביל התמונה ולא לשם מצוה.

בברכת התורה

ידיך הדושה"ט

הק' יוסף מוזס

באדמו"ר הגה"ק צללה"ה

אבד"ק קראלי

בס"ד, ד' וישב כג כסלו ערב חנוכה תשפ"ד

לכבוד

ידי"נ מזכה הרבים העומד לימינינו בכל עת
הרה"ג רבי **גמליאל הכהן רבינוביץ** שליט"א
מו"צ בקהילתנו הק'

ומתלמידי אאמו"ר הגה"ק מקראלי צוק"ל
ומח"ס "גם אני אודך" ופרדס יוסף החדש

קיבלתי את ספרו "גם אני אודך" תשובות הגר"מ חליוה חלק ל"ג, מידי עיוני בספר הנפלא, ראיתי (סימן כד) שדן בתשובת מרן בעל שבט הלוי צ"ל בדבר צילום נרות חנוכה המבוררת בספר שבט הלוי חנוכה בארוכה.

ונראה לי בכוונת דבריו שכיון שהוא משתמש בנרות לעשות תמונה הוי איסור. מ"מ לראות תמונה של הנרות ודאי מותר ולא גרע מהנרות עצמם.

וכן ענה הגר"י זילברשטיין שליט"א בשיעורו לשאלה אם עומד צלם לצלם את בני הבית עם נרות חנוכה. הנרות מוסיפים לו אור, האם מותר? והשיב: לא, כי גם זה שימוש בנרות.

ומאידך מובא בספר וישמע משה (עמוד ריד) של הגאון רבי משה פריד, שבו שאל את מרן הגרי"ש אלישיב צ"ל בזה"ל: האם מותר להצטלם ליד נרות החנוכה כשהנרות עצמם מועילים לאיכות הצילום דהא אסור ליהנות מנרות חנוכה, והשיב מותר דאין זו ההנאה שאסורה."

ונ"ל שהגמ' ביומא דף ע' מספרת שביום כיפור היו יושבים בבית המקדש אחרי

סימן ד

בענין: סעודות בימי החנוכה

בהלל ובהודאה. ומדאמר י"ט, ולא קאמר קבעו ח' ימים להלל ולהודאה, ש"מ דיו"ט נמי כפשוטו הוא, למשתה ושמחה, ואף רש"י פ' שם, לא שאסרו במלאכה, אלא להלל ולהודאה. משמע דלא אפיק רק עשיית מלאכה. וכן מצאתי. ועוד נ"ל, דקל וחומר הוא. דהא לא גרע מבי ישוע הבן, דע"כ סעודות מצוה ניהו. מדאזיל רב להתם. והיינו טעמא, מאחר שהוא לפרסם מצוה, או הנס, כדי ליתן שבח והודיה למקום, נקרא מצוה. ק"ו ימי חנוכה, דניתנו לשבח והודיה, ולפרסם בהן הנס.

והר"ן כתב (שבת י' ע"א בדפי ה"ר"ף). שנהגו לאכול גבינה בחנוכה, והטעם הוא נמי לפירסום מצוה. לפי שאמרינן במדרש, דבתו של יוחנן האכילה לראש אויבים גבינה, ושכרתו. וחתכה את ראשו, וברחו כולם, ע"כ.

וכך נאמר באליה זוטא (סי' תרע ס"ק י'): "וכן פסקו רש"ל בתשובה סימן ס"ה וב"ח מדינא, וכ"כ בשיירי כנסת הגדולה דהעושה סעודה בכל יום של חנוכה הרי זה משובח..."

ב. הנה במה שכתבת שהדברי חיים מצאנז נהג (דברי יציב חאו"ח סימן רפג, אוצר החיים אות רפד, נטעי גבריאלי הל' חנוכה פנ"א הע' יא) לעשות סעודות בחנוכה. וכן נהגו אדמו"ר אמשינוב, מונקאטש ונדבורנא (נטעי גבריאלי שם). וכן נהגו בחסידות זינקוב (ילקוט אוהב ישראל עמ' קסט אות צא). וכן נהג האדמו"ר ממונקאטש (דרכי חיים ושולם

בס"ד, יום ד' ויצא ג כסלו תשפ"ה [ת'הא שנת פ'לאות ה'ראינו]

לכבוד

הגאון רבי און אברהם הכהן סקלי שליט"א
עורך קובץ הנפלא "מנורה בדרום"
אחדשה"ט

הנה יד"נ המו"צ הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א הביא לפני את קובץ "מנורה בדרום" לחודש כסלו, והיות ועומדים אנו בתוך השלושים יום קודם חג החנוכה הבעל"ט.

קראתי בעיון רב את מאמרו הנפלא והמקיף של הרב שמעון פרידמן שליט"א בענין שמחת החנוכה וכולו מחמדים וחינו ממתקים, ולחביבותא מילתא ראיתי לנכון להאיר ולהוסיף במקצת על מאמרו כדלהלן: א. הנה כתב הים של שלמה (בבא קמא פ"ז ס' לז): "ואותן סעודות שעושים בימי חנוכה. נראה שהם סעודות מצוה. ולא כדברי מהר"ם (טור או"ח סימן תר"ע), שפסק שהן סעודות הרשות. דלהודות ולהלל נתקנו. ולא למשתה ושמחה. אלא כדברי הרמב"ם (ה' חנוכה פ"ג ה"ג) שהן ימי שמחה והלל. וכן נמצא במרדכי ארוך (חדושי אנשי שם פסחים פ"ד אות א'), דלהודות והלל נקבעו משום הנס. וימי משתה ושמחה נמי נקבעו, כדאיתא במגילת תענית. דקבעו י"ט, משום חנוכת המזבח. ובתלמודא משמע דנתקנו נמי למשתה ושמחה.

מדאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת כ"א ע"ב) לשנה האחרת קבעו ועשאו י"ט

2. בחצרות האדמורי"ם שלא ערכו ועורכים טיש לציבור מידי בלילה מימות החנוכה, ייתכן שלהיפך כוונתם הייתה שכפי שהמצווה בחנוכה נר איש וביתו כן יערכו גם את הסעודות איש וביתו דהיינו במתכונת משפחתית, ומן הסתם גם הם ערכו ועורכים סעודות במסגרת המשפחה המלוכנית.

וכן ידוע על אדמורי"ם שמקדימים את הדלקת הנרות, או להיפך מאחרים את זמנו בכדי לתת מספיק זמן למשפחות החסידים לסעוד ולשמוח בשמחת החנוכה, ואף לתת תשומת לב לילדיהם, שהרי ימי החנוכה קשורים באופן מיוחד עם ילדי ישראל. דבר זה נרמז בשמו של החג – חנוכה - מלשון "חינוך".

בברכת התורה

הק' יוסף מוזס

באדמו"ר הגה"ק זי"ע

מקראלי

אות תתיז) שבכל לילה מלילות חנוכה היה יושב בסעודה עם מסובין, והיו מזמרים בה זמירות, וביום היה אוכל מאכלי חלב דייקא. וכן כתב בשער יששכר (מאמרי חודש כסליו מאמר ימי אורה אות עב) דסעודות חנוכה הם סגולה להמשיך רפואה לחולים.

ואולם היו צדיקים שלא נהגו בסעודות אלו והיו עורכים שולחן רק בזאת חנוכה (ילקוט אוהב ישראל שם). וכן היה מנהג מהר"א מקאמרנא זי"ע וכו' עכ"ל המאמר.

ונראה לענ"ד שאין ראייה והוכחה בעובדות שהבאת, על דעתם של גדולי וצדיקי הדורות, בנוגע לעריכת סעודות, כפי שאפרט לקמן:

1. הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע ערך מידי יום טיש וסעודה בבית המדרש ולא קשור לחנוכה גריידיא. ומן הסתם נהגו כך...

נראה לבאר את מעלת יום זאת חנוכה, דברוקח כתב ומקורו מהמדרש ששמונת ימי חנוכה הם כנגד שמונת ימי חג הסוכות, והיום השמיני בחג הסוכות הוא יום שמיני עצרת ובו מלבד מה שהוא יום שנתייחד כל כולו לקרבה אם הקב"ה בלי שום אמצעי הרי התייחדותו היא בעיקר במה שהוא סיום כל המועדים שתחילתם בתחילת ניסן וסופם ביום שמיני עצרת, וידוע שעיקר השפע בא בסוף כל דבר.

והטעם לזה בפשט נראה שהשפע המושפע בחג הרי מזמן שהחג קיים אצל כלל ישראל הרי בזה גופא הם קיימים אם אותו שפע ונמצא שזמן סיום קבלת הדבר הוא הזמן שהשפע שחוזר על עצמו כל שנה מושפע בשלימות אצל כלל ישראל ולכך בסוף חל השפע בצורה משולמת, וראייה ברורה למה ששמיני עצרת נתייחד יותר מכל חג דחזינן בגמ' שבמוצאי יו"ט אחרון של חג היו בודקים את כיוון עשן המערכה והיו יודעים ממנו את השפע לכל השנה [והרי לא איירי בהושענה רבה אלא במוצאי שמיני עצרת] ובהכרח שזמן סיום המועדים הוא הזמן שבו נקבע בפועל ההשפעה של הקב"ה לכלל ישראל.

וא"כ כיוון שיום זאת חנוכה עומד כנגד יום שמיני עצרת הרי בהכרח שיש בו ג"כ בחינה של סיום המועדים וממילא קבוע בו נתינת שפע לעם ישראל וזהו הבחינת יום דין שיש בזאת חנוכה

(מין רבינו שליט"א - זאת חנוכה תשפה)

סימן ה

בענין: ברכה בהדלקת נר חנוכה בבית הכנסת

כנישתא". נימוק זה כבר הובא ב'ספר המכתם' (פסחים, אות קא.)

טעם נוסף להדלקת נר חנוכה בבית הכנסת, ואף הוא מובא ב'בית יוסף' (בשם הכלבו), הוא "כדי לפרסם את הנס בפני כל העם ולסדר את הברכות לפנייהם שיש בזה פרסום גדול להשם יתברך, קידוש שמו, כשמברכין במקהלות". טעם זה מבואר גם בדברי הריב"ש (סימן קיא)

שהובאו ב'בית יוסף': "כיון שעתה שיד האומות תקפה עלינו ואין אנו יכולים לקיים המצוה כתיקונה [להניחה על פתח ביתו מבחוץ], ומדליק כל אחד בפתח ביתו מבפנים, ואין כאן פרסומי ניסא כי אם לבני ביתו בלבד, לזה הנהיגו להדליק בבית הכנסת לקיים פרסומי ניסא. טעם שלישי שהוזכר להדלקה זו הוא "זכר למקדש". טעם זה מוזכר גם הוא בדברי ה'כל בו', 'וה'בית יוסף' הביא את דברי תרומת הדשן (סימן קד) שכתב טעם זה בשם הסמ"ק: "שאנו מדליקים בבית הכנסת לצד דרום, זכר למנוחה".

חשוב להזכיר את דברי הרמ"א, שפסק (שם) שגם מי שהדליק בבית הכנסת לא יצא בכך ידי חובתו, וחוזר ומדליק בביתו בברכה. הטעם הפשוט לכך הוא שמה שאדם מדליק בבית הכנסת אינו מקיים את חובת הדלקת נר חנוכה המוטלת על כל אדם, דהיינו חובת "נר איש וביתו". כך אמנם נקט הגר"א בטעם השני שהביא: "ועוד שהרי אמרו נר איש וביתו", וכן ביאר ב'משנה ברורה' (תרעא, ס"ק מה).

בס"ד, יום ד' בא כט טבת תשפ"ה [ת'הא ש'נת פ'לאות ה'ראינו]

לכבוד

מזכה הרבים ספרא בי רבא

הרה"ג און אברהם הכהן סקלי שליט"א
עורך קובץ הנפלא "מנוחה בדרום"

אחדשה"ט

הנה יד"נ המו"צ הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א הביא לפני את קובץ "מנוחה בדרום" לחודש טבת, אותו קראתי בעיון רב וכולו מחמדים וחיוכו ממתקים.

והיות ועומדים אנו עוד תחת הרושם של ימי החנוכה שעל"ט. ראיתי לחביבותא מילתא לנכון להאיר ולהוסיף על מאמריהם הנפלאים של הרב הרב משה כצמן והרב יאיר מינקוס בענין פירסומא דניסא בחנוכה והרב שמעון פרידמן בענין הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת כדלהלן:

הנה המצוה כרוכה הבנה ביסוד העניין של הדלקת הנרות בבית הכנסת והברכה שאנו מברכים עליה.

ב'שולחן ערוך' (או"ח, סימן תרעא, ס"ז) נפסק ש'מדליקין ומברכין בבית הכנסת משום פרסומי ניסא'. המקור ההלכה הוא בדברי הטור, שמזכיר בדרך אגב, תוך דיון על מקום הנחת החנוכייה, ש'בבית הכנסת מניחה בדרום זכר למנוחה שהייתה בדרום'. ה'בית יוסף' מבאר:

שתקנו כן, מפני האורחין שאין להם בית להדליק בו, וכמו שתקנו קידוש בבית הכנסת משום האורחין דאכלו ושתו בבי

אך בשו"ת 'אז נדברו' (ח"ה סימן לז; ח"ו סימן עה) כתב שמותר לברך על הדלקת נרות בכיכר העיר, משום שעיקר התקנה של נר חנוכה היא הדלקה בחוץ, ומשום פרסום הנס. אך כל זה הוא דווקא בכיכר העיר. ואילו במקומות ציבוריים אחרים כתב במקום אחר (חלק יא, סימן לב) ש"לא מלאני לבי לפסוק דבכל מקום שמתאספים שם שיש לברך, ולא פסקתי לברך אלא אם מתאספים ברחובה של עיר. "עם זאת, קשה לומר שמי שבירך במקום ציבורי, תהא ברכתו לבטלה שכן לפי דברי ה'כל בו' שהביא ה'בית יוסף', עצם הברכה יש בה פרסום הנס, ומשמע שדי בכך להפקיע את הברכה מגדר 'ברכה לבטלה'.

וצ"ב בזה, שבוודאי אינו יכול לברך סתם כדי לפרסם את הנס) ובשו"ת יביע אומר (ח"ז סימן נז, אות ו) לימד זכות על הנוהגים לברך, שציין לדברי ה'משנת יעקב' (הלכות חנוכה, עמוד רס) שכתב לברך, "כי פעמים רבות הפרסום במסיבות אלה גדול ביותר, אפילו מן הפרסום של בהכ"נ, מהקהל הרב הנוהר לשם". וסיים "ואחרי הודיע ה' אותנו וכו' נראה שהנוהגים לברך על הדלקת נרות חנוכה במסיבות כאלה, יש להם על מה שיסמוכו, כיון שיש בזה משום פרסומי ניסא. ומה טוב להתפלל שם תפילת ערבית בצבור מיד לאחר ההדלקה, וכפי שנוהגים בבתי הכנסת". כן נוהגים לברך בהדלקת נר חנוכה בכותל המערבי

בברכת התורה

הק' יוסף מוזס

באדמו"ר הגה"ק זי"ע

מקראלי

(אולם, בנוגע לברכת 'שהחיינו' יש נידון בפוסקים אם מי שכבר בירך בהדלקה שבבית הכנסת רשאי לברך שוב בהדלקה שבביתו. למעשה כתב בזה ה'משנה ברורה' (שם) שיברך שהחיינו בביתו רק אם מדליק להוציא את אשתו ובני ביתו (ועי' בשו"ת זרע אמת, ח"א, סימן צו, בנוגע למי שבירך 'שהחיינו' בביתו ועתה מדליק בציבור). בספר 'שלמי תודה' (סימן כו) הוסיף לדון לעניין ברכת 'שעשה ניסים' - שלהלכה מברך שוב בביתו גם לאחר שבירך בבית הכנסת.

בפשטות יש לומר שנהגו לברך על הדלקה בבית הכנסת, ו"הבו דלא לוסיף עלה". כפי שנתבאר, חידוש הוא שנהגו לברך על הדלקה זו של בית הכנסת. ואמנם, בשו"ת מהר"מ שיק (יו"ד סי' שעד) כתב שה'חתם סופר' היה נמנע מלהדליק נר חנוכה בבית הכנסת, משום ספק בברכה. להלכה בוודאי שמברכים על הדלקת בית הכנסת, אך נראה וודאי ש"אין לך בו אלא חידוש", ולכן אין לברך על הדלקה של מקומות ציבוריים.

כך אמנם כתב בשו"ת 'מנחת יצחק' (ח"ו, סימן סה, אות ג) בחריפות: "הנה כמה דחקו רבותינו למצוא טעם על ברכה זו בביה"כ"נ כמבואר בתשובת הריב"ש ובתשובת החכם צבי, ואיך יעלה על הדעת לחדש מעצמנו מה שלא שער אבותינו". וכן הורו פוסקים נוספים: שו"ת שבט הלוי ח"ד, סימן סה; שו"ת תשובות והנהגות ח"א, סימן שצח; ועוד.

בשו"ת 'תשובות והנהגות' הנ"ל הוסיף שאפילו אם נתקבצו כדי להתפלל, נראה שאין לברך, כי לא תקנו אלא בבית הכנסת.

סימן ו

הקשר של חנוכה לסוכות, ובין פרי החג לאופן הדלקת הנרות

לכבוד

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מו"צ בקהילתנו הק' ומח"ס גם אני אודך

במענה למה שביקשת שנעלה על הכתב, את מה שביארנו בליל זאת חנוכה אחר הדלקת הנרות, על הקשר של חנוכה לסוכות, והקשר בין פרי החג לאופן הדלקת הנרות, ומה הטעם לשמונה ימי חנוכה, בעוד שהנס היה רק שבעה ימים.

הנה מצאנו קשר בין חנוכה לסוכות. בגמרא (שבת כא ב) באחד ההסברים בשיטת בית שמאי, שטעמם לפסוק פוחת והולך הוא כנגד פרי החג.

ונביא את לשון הגמרא (בבלי, שבת כא ע"ב) ..בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך, ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא, חד אמר: טעמא דבית שמאי — כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל — כנגד ימים היוצאין. וחד אמר: טעמא דבית שמאי — כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל — דמעלין בקודש ואין מורידין

ולכאורה קשה, מה שייך פרי החג לנרות חנוכה? המהרש"א בחידושי אגדות (ובדרך דומה כתב הפני יהושע שם) ביאר שהדימיון הוא 'טכני', היינו שכמו שמצינו בפרי החג שלמרות שיש דין של מעלין בקודש, כשיש סיבה וטעם לעשות אחרת עושים, כגון כנגד אומות העולם בפרי, הוא הדין בכל דבר אם יש טעם וסיבה לא לפעול באופן של מעלים בקודש משנים ועושים לפי הטעם, ובחנוכה: "איכא טעמא כמו שכתבו הבית יוסף והרא"ם בתירוצו א' שהיה הנס גם בליל ראשון לפי שהיה מעיקרא מתחלק לח' חלקים נמצא ח' חלקים שמן היו פוחתין והולכים מלילה ללילה. והכי קאמרי בית שמאי כנגד פרי החג, כיון דאיכא טעמא לית לן למיחש להא דמעלין בקודש הכי נמי הכא איכא האי טעמא."

קשר ישיר ומפורש בין חנוכה לסוכות עולה במקור מתקופת החשמונאים — ספר מכבים ב. בו מצוינת הסיבה לשמונה ימי החגיגה - לשם ציון חג הסוכות, אשר לא נחגג כראוי עקב המלחמה.

באגרת שנשלחה לגולת מצרים על-ידי יהודי ירושלים, ועניינה קביעת חג החנוכה, מסופר: "ואנחנו התחננו לה' ונשמענו, והקרבתו קרבתו וסולת והדלקנו את הנרות וערכנו את ככרות הלחם.

הזמן שארכו החגיגות המקוריות בירושלים לרגל חנוכת המקדש

מה מאד מתקו דברי האבודרהם: "חנוכה נוטריקון ח' נרות והלכה כבית הלל", שזוהי מהותו של חנוכה, בחיבור גשם ורוח, הנלמד ממזבח ומחג סוכות, והיינו חנוכה נוטריקון ח נרות, חנוכת המזבח וסוכות, באופן של העלאת ארץ לשמיים, במוסיף והולך והיינו והלכה כבית הלל.

ונסיים במה שכתב הפני יהושע (שבת כא ב) להקשות מה צורך בנס חנוכה, הרי טומאה הותרה בציבור והיו יכולים להדליק בטומאה. ותירץ שהנס היה להודיע חיבתן של ישראל, ולפי האמור היינו להודיע חיבתן של ישראל שבכוחם להפוך גשמיות לרוחניות וללמד את העולם כולו, שהכל ברא בדברו, והוא מושל בכח ובידו כח וגבורה לגדל ולחזק כל, והשגחתו נמצאת בעולם הזה גם בדברים הגשמיים, והכל מלא רוחניות.

בברכת התורה

הק' יוסף מוזס

אבד"ק קראלי

ובן כ"ק אדמו"ר מקראלי זצ"ל

ועתה כתבנו אליכם כדי שתחגגו את ימי חג הסוכות של חודש כסלו של שנת 148" (מכבים ב א, ט; מהדורת דניאל שוורץ, עמ' 77)

ובהמשך: ובשמחה הם חגגו שמונה ימים באורח של (חג) הסוכות, בזכרם שלפני זמן קצר הם עשו את חג הסוכות כשהם רועים במערות כדרך החיות. לכן בהחזיקם מטות וענפים רעננים וגם (כפות) תמרים, הם העלו מזמורים למי שהצליח את דרכם לטיהור מקומו. והם קבעו בצו משותף והחלטה לכל עם היהודים, לחגוג את הימים האלה שנה בשנה

טעם נוסף מפני מה תקנו את החג שמונה ימים, הוא שיש קשר בין חנוכה לסוכות. בפירוש הר"י מלוניל על הרי"ף (שבת ט ב), כתוב שבגלל שיוון גזרה על קיום מצוות, מה שלא גזר אפילו פרעה, קבעו שהחג יהיה כמו החג הארוך ביותר, סוכות, שהוא שמונה ימים (יחד עם שמיני עצרת).

טעם אחר מביא יוסף בן מתתיהו: לדבריו, שמונת הימים שנקבעו לדורות, הם כנגד

מחובתינו לנצל את העת רצון, בזמן הדלקת נר החנוכה, ולהעתיר עבור המצפים לישועה, ובזכות זאת נזכה לרוות רוב נחת ותענוג דקדושה מכל יוצ"ח.

(מרן רבינו שליט"א - ליל שבת חנוכה תשפ"א)

סימן ז

מדוע הרגיל בנר חנוכה זוכה להתנאות בבניו דוקא

מדוע לא נכתב "המדליק" או "הזהיר" כבשאר המצוות

המצווה וסגולתה בנים זכרים תלמידי חכמים". יש לציין גם את דברי המאירי (שבת שם) הכותב שסגולת הזכייה לבנים תלמידי חכמים היא דווקא במקיימי מצוות נר חנוכה "דרך חיבוב מצוה". הגאון בעל שו"ת שבות יעקב, בספרו עיון יעקב (הנדפס בתוך ספר עין יעקב) שואל גם הוא שאלה זו, מדוע לא כולם זוכים לבנים תלמידי חכמים, כאשר כולנו מדקדקים בהדלקת נר שבת ונר חנוכה, והוא מייסד יסוד חינוכי נפלא, ואלו דבריו: "ואי לא דמסתפינא הייתי אומר, דקאי הרגיל בנר כדי שבני ביתו יכולים ללמוד בלילה אצל הנר, הוויין ליה בנים תלמידי חכמים."

כוונת דבריו הם ש'הרגיל בנר' היינו שהאדם רגיל להדליק נרות בביתו ולעסוק בתורה למול הנרות, ולאפשר גם לבני ביתו ללמוד ללמוד תורה לאור הנרות ללא הפרעה. כשהאב נותן דוגמא אישית של חשקת התורה והתמדתה ומפזר ממון לצורך קניית נרות, שיאירו בבית כדי שהוא ובניו ילמדו תורה, זוכה שהוא ובניו רואים שהתורה הקדושה חשובה לו מכל והם עצמם גדלים לתלמידי חכמים, יתכן שזוהי גם כוונת המאירי, שכתב שדווקא אלו שמקיימים מצוות בדך של חיבוב מצווה זוכים לבנים תלמידי חכמים, כי הם מראים במעשיהם דוגמא אישית נפלאה לבניהם, מה חשוב להם בחיים ומה הם מחבבים באמת. הילדים רואים, קולטים ומיישמים הלכה למעשה.

ומובא חידוש נפלא בספר מועד לכל חי להגר"ח פלאג'י, סי' כז סעיף כה, שכמו

הרגיל בנר הוויין ליה בנים תלמידי חכמים (שבת כג ע"ב)

צריך ביאור מדוע הרגיל בנר חנוכה זוכה להתנאות בבניו דוקא, שיגדלו להיות תלמידי חכמים, מדוע לא נכתב "המדליק" או "הזהיר" כבשאר המצוות. כלומר שמרגיל בכך את בניו, להיות מן המהדרין המדליקים נר לכל אחד ואחד. מעיקר הדין די בהדלקת "נר איש וביתו", די שיהיה "בית שנשמעין בו דברי תורה" (עירובין דף יח ע"ב; סנהדרין דף צב ע"א) – אחד משמיע ושאר בני הבית מסייעין. אך המהדרין מן המהדרין מקפידים שכל אחד ואחד יהא מדליק ומשמיע בעצמו, ולא רק כמסייע בעלמא.

כן ניתן לומר שהכוונה לא רק לעצם הדלקת הנר, אלא להרגיל את בני ביתו, בנר מצוה ותורה אור (משלי ו, כג) ובנר לרגלי דבריו ואור לנתיבתי (תהילים קיט, קה), שיהיה הרגל נעשה טבע, ולחנכם עוד בצעירותם עד שיהפוך להם לרגילות, וכפי שאומרים שיהיה להם את זה בדם.

כן שואלים רבים, אם אכן כל "הרגיל בנר הוויין ליה בנים תלמידי חכמים", מדוע אין לכולם בנים תלמידי חכמים, והרי כולם זהירים בהדלקת נר שבת ונר חנוכה?

השיב על כך רבי יצחק סגי-נהור, בנו של רבינו הראב"ד ז"ל: "האמת היא שחכמים אמת ודבריהם אמת, וכפי מה שכל העולם מדליקים נרות חנוכה, שרובא דרובא יוצאים ידי חובתם, אבל מיעוטא דמיעוטא זהירים להדליק כפי כל פרטי המצוות והדקדוקים, שהזהיר בהדלקתם בכל פרטיהם ודקדוקיהם יקנה וישיג בכוח

עיקרו הוא זכר לנס לפח השמן הטחור שנמצא, דהרמז בו הוא שרצו היוונים לעקור את התורה ולא עלתה בידם, ולהכי הרגיל וזהיר בנר זה זוכה לבנים תלמידי חכמים, אשר יזהירו בזוהר התורה הקדושה. אולם רש"י ס"ל דדרשין לה מקרא כי נר מצוה - ותורה אור, שבזכות שמירת נר המצוה יזכה לאור דתורה, והיינו כל נר דמצוה גם דשבת וגם דחנוכה, דהתרוויהו נר דמצוה הם. וק"ל והנה בב"ח תמה על מה שכתוב דהויין לו בנים ת"ח דהא שכן מצוה בהאי עלמא ליכא. והוא כתב שבאמת אין השכר על עצם המצוה, אלא על מה שמהדר במצוה יותר מחיובו [ובמ"א הראיתי עוד מרבותינו שסוברים כן, דבמה שאדם לא מחוייב מעיקר הדין ועושה, מקבל שכרו בעולם הזה]

ולולי דמסתפינא אמינא דבן ת"ח לא זהו בכלל שכר שעליו אמרו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא הכוונה לדברים גשמיים, אבל מעלה רוחנית שיהיה בנו ת"ח, לא שמענו. ועוד, שייתכן שאין זה בגדר שכר, אלא הוא מוליד טבע האב בבן. וככל שהאב זריז יותר במצוות ובתורה כך גם הבן בטבע ובסגולה [ולא בשכר] משתבח יותר בתורה ומצוות, ויש מצוות שענינם מיוחד על תורה, כנרות שהם מרמזות על נר ה' נשמת אדם ונר מצוה ותורה אור כמ"ש שם בגמרא, וממילא הם משפיעים על הדורות הבאים.

כדרך שאמרו אחרי ג' דורות תורה מחזרת אחר אכסניא שלה, ואי"ז בגדר שכר.

יה"ר שנזכה לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, ועובדי השם באמת, ונרווה מהם רוב נחת ותענוג דקדושה אכ"ר.

שמצינו בנר שבת שהבעל שותף בהכנת הנרות ובהטבתן, והאשה מדליקה, וכאשר שני השותפין באדם נזהרים יחד בנר, הוויין ליה בנים ת"ח, כך הוא ג"כ לגבי נר חנוכה, שראוי שהאשה תכין את הנרות, ואז כשהבעל מדליק, נמצא ששני השותפין זהירין במצות הנר וזוכים לבנים תלמידי חכמים.

ובמהרש"א חידושי אגדות מסכת שבת (דף כג עמוד ב) הרגיל בנר הויין כו'. בכל אינך אמר לשון הזהיר במצוה בטלית בקידוש משום דבכל הנך האיש מזהיר עליהן ביותר משא"כ בנר דעיקר המצוה באשה לא קאמר גבי איש רק הרגיל דהיינו מרגיל את אשתו להיות רגילה בנר ומבאר המהרש"א חידושי אגדות מסכת שבת דף קיט עמוד א דהמדליק שרגא כו' דהוא מרא דשמעתין בפ' ב"מ דאמר הרגיל בנר כו' דמשמע דהאיש נמי חייב בנר וכמ"ש התוס' דהוויין רגילי בנר הבעל והאשה ע"ש:

והנה בעל הלכות גדולות (סי' ט בהלכות חנוכה) גורס בדברי הגמ' דשבת הנ"ל, אמר רב הונא הרגיל בנר חנוכה הויין ליה בנים תלמידי חכמים וכו', ומבואר דגורס בדברי הגמ' להדיא דמיירי הכא בנר דחנוכה בלבד, ודלא כהגירסא שלפנינו דגרסינן סתם הרגיל בנר, ושכן נראה דהיא נמי גירסת רש"י דגרס הרגיל בנר סתם, ופירש דהיינו נר שבת ונר חנוכה. וראה גם ברבינו חננאל בשבת (שם שגם מבואר בדבריו דגורס אמר רב הונא הרגיל בנר חנוכה הויין ליה בנים ת"ח וכו'), והיינו כגירסת בה"ג דמיירי בנר חנוכה בלבד וכנראה שכן היתה הגירסא לפני הגאונים בדברי הגמ' שם, ודלא כהגירסא שלפנינו. ובפשטות נראה דהא דנקטי לה דמיירי בנר חנוכה דוקא, משום דנר חנוכה יש בו שייכות לתורה טפי, שהרי כל

אגרת חיזוק והדרכה לימי בין הזמנים

המתאימים גם לימי החנוכה שנאמר בהם נר מצוה ותורה אור

בס"ד, יום ה' פנחס כא תמוז תשפ"ה [ת'הא ש'נת פ'לאות ה'ראינו]
כבוד הבחורים היקרים לומדי התורה היקרים מפז
תלמידי שיעור ד' בישיבת גור בעיה"ת אשדוד ת"ו

הנה שמחתי באומרים לי על הזמן הנפלא שעברתם בהתעלות מיוחדת בדרכו ובמשנתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א ועומדים כעת מוכנים ו'מזומנים' לעשות רצון הבורא. ואחר שכידוע ששלשה דברים צריכים חיזוק בהם דברי תורה, ובפרט כעת שעולם הישיבות יוצא לתקופה הקרויה "בין הזמנים".

למרות שאיני רואה את עצמי ראוי לעמוד בפני בחורים נפלאים תלמידי הישיבה נענית לבקשה ואכתוב לכם דברי חיזוק כדלהלן:

הנה מרן בעל שבט הלוי זצ"ל כתב אודות ידיעת ההגדרה הברורה של 'בין הזמנים', צריך לדעת, שחיוב לימוד התורה אינו פוסק, לא יום לפני סוף הזמן, ולא יום אחרי סוף הזמן. וכל ענין בין הזמנים, לא אנו קבענו אותו, אלא הוא דבר הנהוג משנים קדמוניות, בהביאו על כך את דברי הגמרא ברכות, במטותא מיניכו, ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזאי קמאי, כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כולא שתא. שרבא אמר לתלמידיו, שבחודשי ניסן ותשרי לא ישארו וילמדו אצלו, בכדי שלא יהיו טרודים אחר כך במשך כל השנה במזונותיהם.

וכך היה המנהג לפני שנים, שכל תלמיד היה צריך לצבור בבין הזמנים כסף, בכדי שיהיה לו מזון לאכול במשך הזמן. ברם, אין זה שייך בזמנינו, וב"ה, שדבר זה נפסק למעליותא. התלמיד בא לישיבה והישיבה או הוריו דואגים לו, ואם כן אין שום סיבה מיוחדת להבטל מלימוד התורה בימי בין הזמנים.

אני משנן, וחוזר ומשנן, שכל החשיבות של כלל ישראל היא ההתקשרות וההתחברות עם התורה הקדושה. וכדאיתא במדרש - ומביאו בספר אורחות צדיקים (שער התשובה) ואמרו רבותינו זכרונם לברכה. כשעלה משה לרקיע הראשון, מצא כתות של מלאכים, פתחו לפניו ספר תורה וקראו מעשה יום ראשון, ופסקו והתחילו לספר בשבחה של תורה. עלה לשני, ומצא חבילות של מלאכים וקורין מעשה יום שני, ופסקו והתחילו לספר בשבחה של תורה ושל ישראל.

וממדרש נפלא זה אנו למדים כמה דברים - שידוע שסוד מעשה בראשית הוא הסוד הגדול ביותר שיש בתורתנו הקדושה. וכמו שהרמב"ן בפרשת בראשית ביאר המדרש (תנחומא א, א) אמר רב יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד

לעמו. וביאר הרמב"ן, מדוע לא היה ראוי להתחיל מבראשית, מפני שמעשה בראשית סוד עמוק אינו מובן מן המקראות ולא יודע על בוריו, אלא מפי הקבלה עד משה רבינו מפי הגבורה. דהיינו, שסוד מעשה בראשית כל כך רחוק מהשגתינו שאפילו אם נלמד ונעמיק הרבה בתורה, גם לא נבין אותו.

כשעלה משה רבינו למרום, והמלאכים עסקו בקריאת מעשה יום ראשון, וספרו בשבח הקב"ה בבריאת העולם, מכל מקום כשראו את משה רבינו פסוק והתחילו לספר בשבחה של תורה. דבר זה מלמדנו ששבחה של תורה גדול במעלה ממעשה בראשית. ומוכח אף במדרש, שפסקו מלספר במעשה בראשית והתחילו לספר בשבחה של תורה, דהיינו, בעמקות התורה, ברוחב התורה, ובנקודה האלקות שבתורה הק'.

והחידוש ביותר הוא, שכאשר עלה משה לרקיע השני ושם קראו במעשה יום שני, הפסיקו וספרו בשבחה של תורה ושל ישראל, לא רק בשבחה הגדול של התורה אלא בשבח גדול מזה, והוא הקשר של התורה הקדושה עם כלל ישראל.

כן מובא שרגיל היה לומר הרב מפוניבז' זצוק"ל בסוף חורבן אירופה, כשנתרו משארית הפליטה רק מיעוטא דמיעוטא מהבני עליה גדולי התורה, שמפסוקים אלו ניכר, שלא רק להיות מהנותרים זוהי חשיבות גדולה שערכה רם, אלא היא גם כן אחריות עצומה שמוטלת על הנותרים, שמצד אחד נתרוממו ונתעלו בני אהרן הנותרים בעיני כלל ישראל בדרגת חשיבותם בזה שהיו הנותרים, ומצד אחר קצף עליהם משה רבינו כיון שרק הם 'הנותרים', וממילא אחריותם היא הרבה יותר גדולה, ודקדק עליהם עוד יותר כיון שהם הנותרים, וכל המשך הכהונה בכלל ישראל כעת מוטל עליהם, ולכן כשיצאה תקלה על ידם, דקדק המקרא לקרואם בני אהרן הנותרים, ואדרבה בזה יצא עליהם הקצף עוד יותר שלא הבינו גודל אחריותם.

ובני הישיבות שיחיו העוסקים ושוקדים על תלמודם ביגיעה רבה, ו'נותרים' בתלמודם אף בימי בין הזמנים, אפשר לומר שהם כ'הנותרים', ויש להם חשיבות וערך עצום שערכו לא יסולא בפז, אך מאידך צריכים לדעת גודל אחריותם, ובאמת כשנתבונן בזה נראה שבני הישיבות של דורינו אנו הם הנותרים מאותה תקופה ודור דעה שהיו לפני המלחמה, ורק נשארו בני עליה מועטים, ולכן אנו נושאים באחריות עצומה לחיות בהתאם למסורת הבני עליה מדור העבר להיות סמל ודוגמא לכל, ואם לא כן ח"ו גדול הקצף עלינו שהרי אנו הנותרים המחוייבים בשלימות המסגרת

וכ"ק אאמו"ר זי"ע הוסיף על כך בהמחשה על העולם הזה של הלומדים, על המקרא 'כי הוא חייך ואורך ימך', שעל האדם להתבונן ולראות שאף יום אחד לא יעבור עליו בלי לימוד התורה.

פעמים יחשוב האדם ויאמר לעצמו: היום אני לא מיושב, אשאיר את הלימוד ליום אחר ואז אספיק יותר. אך אדם חייב לדעת ש"היום הזה" כבר לא יהיה כמותו אף פעם. והוא על פי המובא בספרים הקדושים, כי כל יום יום שולטת בו בחינה אחרת, אין לך יום ששווה לחבירו, ולכן צריך לדעת ש"היום הזה" שהוא חי בתוכו, כבר לא יהיה כדוגמתו לעולמי עולמים. על כן יתבונן וישתדל לנצל כל יום במילואו ללימוד התורה, שלא ילך היום הזה לאיבוד ח"ו.

וביאר זה מאמר הכתוב וידעת 'היום', שתדע גודל ערכו וחשיבותו של היום, ואז 'והשבות אל לבבך', תתבונן ותשים ללבך לתקן את היום בלימוד התורה ולא להעביר את היום באפס מעש.

דבר נוסף שצריך לקחת בחשבון, הוא משאחז"ל (ירושלמי, סוף ברכות) אם בטלת יום יומיים בטלת. לא יחשוב האדם שהיום הוא מתרשל בתלמודו אך למחר יתחזק ולא יתרשל עוד, כי בסופו של דבר היום הזה יגרום לו ביטול תורה של יומיים.

פנינה נפלאה מהגר"מ שפירא - הרב מלובלין זיע"א בבארו הפסוק 'לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם', ודקדק מהו הלשון 'לכו', והרי היה לומר 'בואו בנים'. וביאר שכשבחור נמצא בישיבה במסגרת שכולה תורה ויראת שמים ועבודת ה', זה לא חידוש שכולם עוסקים בתורה, העיקר הוא לכו בנים כשהולכים מהישיבה שתהיה יראת ה' אלמדכם, שיתעסקו הלאה בתורה, זהו דבר המעיד על גדולתו האמיתית.

ושנינו ביומא [פו, א] אביי אמר כדתינא ואהבת את ד' אלוךך שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו וכו', אבל מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח ואין משאו ומתנו באמונה ואין דיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה אוי לו לרבו שלמדו תורה פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו וכו'.

זהו יסוד שכל אחד צריך לשים ללבו בעת שמגיע ימי בין הזמנים אם הוא לומד ועוסק בתורה ומצוות ומתפלל בזמן, עליו נאמר אשרי אביו וכו', ואם ח"ו אינו מתנהג כשורה עליו הבריות אומרות אוי להם וכו', וזהו לכו בנים שמעו לי, כשיוצאים מהישיבה אז יראת די אלמדכם, שיראו את היראת שמים על פניכם.

ואכן יש להיזהר לא להסתכל על ימי 'בין הזמנים' כזמן הפסקה מלימוד התורה, אלא כזמן של הכנה, לצורך התחלה חדשה בחודש אלול הבעל"ט, ועל אחת כמה וכמה שלא להיות בלא עול תורה בימי 'בין הזמנים', ובגמ' (שבת ל" ע"א) איתא: "כיון שמת אדם, נעשה חופשי מן התורה ומן המצוות", והרי מבואר שרק בזמן שהאדם מת, אז הוא נעשה 'חופשי' מהתורה ומהמצוות, אבל כל זמן חיי חיותו של האדם בעולם הזה, אין מושג של 'חופש' כלל. וידוע מה שכתב השל"ה הקדוש (שבועות פרק נר מצוה): "יהיה נעקר ונשרש מן העולם השם של 'בין הזמנים', לא ייזכר ולא יפקד, רק כל העתים שווים לטובה, יתנהגו במנהג אחד לתורה, כמו שכתוב (יהושע א', ח') 'והגית בו יומם ולילה'."

ע"כ חזקו ואמצו ואל ירע לבבכם אף בימים אלו להתחזק בתורה ויראת שמים וה' יהא בעזרכם.

בהוקרה ובהערכה רבה

הק' יוסף מוזס

באאמו"ר הגה"ק זי"ע

מקראלי